

Motion till riksdagen 2016/17:1069

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

Höj läraryrkets status

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör ändras för att ge ökade befogenheter för lärare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kraven för att komma in på lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämneslärarutbildningen bör koncentreras till färre orter för att uppnå högre kvalitet och effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärarutbildningen bör öka sina internationella kontakter, verka för fler internationella studenter och ett större internationellt utbyte och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare bör slås ihop och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämneslärarexamen ska motsvara en masterexamen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en kommission för studiero i skolan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärarna endast ska kunna undervisa och sätta betyg i de ämnen de har legitimation i och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt utökning av antalet förstelärare, särskilt i utanförskapsområdena, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny yrkeskategori bör införas, lärarassistenter, för att minska lärarnas arbetsbörda och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudmännen efter en viss tids tjänstgöring ska erbjuda alla lärare inom grundskolan och gymnasiet en längre vidareutbildning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Skickliga lärare med god löneutveckling och bra arbetsvillkor, en stor auktoritet och tydliga befogenheter i klassrummet är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att huvudmännen inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens efter kommunaliseringen 1990.

Under Liberalernas tid på Utbildningsdepartementet i alliansregeringen 2006–2014 inleddes ett omfattande reformarbete för att höja lärarnas status.

Ett system med lärarlegitimation infördes, lärarlönerna höjdes rejält, förstelärarna inrättades, flera fortbildningsinsatser genomfördes såsom lärarlyftet och mattelyftet i syfte att göra läraryrket attraktivt.

Därutöver reformerades lärarutbildningen och en ny lärarutbildning startade.

Reformerna har gett resultat. Läraryrkets attraktivitet har ökat. Den nya lärarutbildning som alliansregeringen introducerade har inneburit att antalet studenter som har sökt till lärarhögskolorna har ökat varje år sedan den nya utbildningen startade. Det är uppenbart att alliansregeringens arbete med att höja lärarnas status och yrkets attraktivitet har fått alltfler studenter att välja en karriär inom läraryrket. Men mer behövs.

Alliansregeringen förberedde en skärpning av intagningskraven till lärarhögskolan så det inte som tidigare skulle kunna vara möjligt att komma in på lärarutbildningen utan att prestera ett bra resultat på högskoleprovet eller ha höga avgångsbetyg från gymnasiet. Regeringsskiftet stoppade detta.

En höjd undre gräns för att komma in på lärarutbildningen skulle ytterligare höja utbildningens attraktivitet och leda till att lärarstudenternas förutsättningar att klara studierna väsentligt skulle öka. Ökade krav på studenternas slutbetyg i de ämnen de kommande lärarna ska undervisa i skulle därutöver ytterligare höja kvaliteten i skolan. Idag krävs att studenterna ska ha godkänt i kärnämnen. Det är rimligt att kräva att lärare har högre kunskap i det ämne de undervisar i än bara godkänt. För att få de mest lämpliga studenterna att bli lärare kan det dessutom finnas skäl att införa någon form av lämplighetstest.

Den nedre gränsen på högskoleprovet för att komma in på lärarutbildningen bör läggas lägst på resultatet 1,0 poäng och ett krav på lägsta betygssnitt bör sättas för de studenter som tas in på betyg. Därutöver bör intagningskravet höjas så att det krävs minst betyget C från den mest avancerade kursen på gymnasiet i det ämne som lärarstudenten ska undervisa i.

Ämneslärarutbildningen behöver koncentreras till färre orter för att uppnå högre kvalitet och effektivitet. De mindre lärarhögskolorna har svårt att erbjuda ämnesutbildning i alla ämnen. Lärarutbildningen för s.k. tidigarelärare och förskollärare kan även fortsättningsvis erbjudas på alla orter, men utbildningen för högstadielärare och gymnasielärare bör endast erbjudas på universiteten för att garantera en god kvalitet i ämnesutbildningen. I viss begränsad omfattning skulle det kunna ske genom distansutbildning.

Ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare slås ihop. Det är i dag för få studenter som enbart vill bli utbildade till högstadielärare och intresset för att söka den utbildningen är väldigt lågt. Det beror bl a på att de som utbildar sig till gymnasielärare har rätt att undervisa på högstadiet, medan motsatsen inte gäller. Därtill anser vi att en ämneslärarexamen ska motsvara nivån för en masterexamen, vilket den

poängmässigt gör redan idag. En masterexamen är internationellt gångbar och höjer statusen på yrket.

Läroutbildningen är den utbildningsinriktning i Sverige som har minst internationella kontakter, internationella studenter och internationellt utbyte. Läroutbildningen bör uppmuntra att dessa ökar så att den kommer upp i minst en genomsnittsnivå för svensk högskoleutbildning.

Utöver ämnesutbildningen utbildas de framtida lärarna självfallet i pedagogik. Det som har försvunnit från dagens läroutbildning är utbildningen i metodik, d v s det yrkesmässiga hantverket i att bedriva undervisning och leda eleverna i klassrummet. Utbildningen i pedagogik måste innehålla ett större mått av metodik och inte minst didaktik.

Lärarna ska bestämma det pedagogiska innehållet i undervisningen

När den nuvarande skollagen antogs skärptes kraven på elevernas rätt till inflytande i skolan eftersom studier som gjordes under arbetet med den nya lagen visade att elevernas inflytande i skolan var alldeles för svagt och behövde stärkas.

Tanken var att ett ökat elevinflytande skulle höja elevernas motivation och därmed intresset för att förbättra sina kunskaper. Skolverkets forskningssammanställning och Skolinspektionens terminsvisa enkäter har vid flera tillfällen lyft fram sambandet mellan inflytandet över den egna undervisningen och engagemanget i skolan.

Skrivningen i den nuvarande skollagen var dock inte tillräckligt tydlig om vad eleverna ska ha inflytande över och vad som ska vara förbehållet professionen i skolan. Den senaste tidens debatt har visat att lärare och rektorer känner en enormt stor press över kritik från föräldrar och elever som ifrågasätter undervisningsmetoder, betyg och provresultat.

Skollagen (4 kap. 9 §) bör förtydligas genom att lydelsen ”Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen” får ett tillägg som lyder ungefär ”dock ej över undervisningen”.

Det är viktigt att eleverna har inflytande över sin skolgång. Det kan gälla flera saker i skolan som t ex mat, lokaler och ordningsregler och många lärare kommer även fortsättningsvis att diskutera undervisningen med eleverna, men skollagen måste förtydligas. Det är läraren som har ansvar och ytterst bestämmer hur lektioner ska läggas upp och om läxor, prov och det rent pedagogiska genomförandet av lektionerna.

Syftet med det ökade elevinflytandet var aldrig att eleverna skulle få makten över och lägga sig i hur undervisningen ska ske. Läraren måste ha ansvaret för pedagogiken och metodiken.

Vi måste stärka tilliten till professionen i skolan. Läraren är skolans viktigaste resurs. Därför är det viktigt att läraren får använda sina pedagogiska kunskaper och inte ständigt känna sig jagad av elever och föräldrar som lägger sig i pedagogiken. Även om det kan finnas andra åtgärder som behövs för att tydliggöra gränsen mellan läraren och eleverna respektive föräldrarnas ansvar skulle förändringen vara en tydlig signal till lärarna att vi tror på dem och på sikt hoppas vi att det ska bidra till att stärka lärarnas status.

Tillsätt en kommission för studiero i skolan

Den svenska skolan har stora brister vad gäller studiero i klassrummen. PISA-undersökningarna och OECD:s analys av svensk skola visar att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit under lång tid men konstaterar också att Sverige har stora ordningsproblem jämfört med andra länder.

Det är viktigt att det tas ett samlat grepp för att skapa ordning, studiero och trygghet i den svenska skolan. Ett sätt skulle vara att införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna kan själva utforma förslag till satsningar, till exempel på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, ökat föräldraansvar eller samarbete med organisationer som kan arbeta förebyggande. Det finns flera goda exempel i andra länder i Europa att lära av.

Regeringen bör därför ta initiativ med syftet att motverka och förebygga skolans ordningsproblem. En kommission bör inrättas som får i uppdrag att fördela bidrag och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan.

Låt lärare undervisa och sätta betyg i de ämnen de är legitimerade för

Den nuvarande utformningen av lärarlegitimationen innebär att lärarna har rätt att få en tjänst hos en skolhuvudman samt ges rätten att undervisa och sätta betyg. Det är en alltför generell rättighet. För att öka undervisningens kvalitet bör huvudprincipen vara att lärarna endast ska kunna undervisa och sätta betyg i de ämnen de har legitimation i.

Fortsätt att höja lärarnas löner

Under Liberalernas tid på Utbildningsdepartementet i alliansregeringen inleddes ett arbete med att höja lärarnas löner genom olika statliga insatser såsom lärarlönelyftet och förstelärarysningen. Därutöver skrevs löneavtal med lärarnas fackliga organisationer som gjorde att lärarna fick rejäla löneuppgångar över snittet på arbetsmarknaden under denna period. Det räcker dock inte utan för att höja lärarnas status ytterligare bör lönerna höjas ytterligare. Vi står bakom det nuvarande lärarlönelyftet som regeringen har beslutat om, men vill att det tydliggörs att lönehöjningen är permanent och att den omfattar alla lärarkategorier.

I den OECD-rapport om skolans tillstånd som presenterades i september 2016 framkom att lärarnas löner i Sverige är extremt sammanpressade och att det i stort sett inte sker någon löneutveckling under hela yrkeskarriären. Huvudmännen måste här ta sitt ansvar för att differentiera lönerna och se till att skickliga lärare ges en god löneutveckling.

Inrätta fler förstelärare i utanförskapsområdena

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

För att göra läraryrket mer attraktivt och skapa möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstformen i den takt som alliansregeringen planerade. Utbyggnaden av förestelärare, särskilt i utanförskapsområdena, bör fortsätta och dessa ges extra goda löne- och arbetsvillkor.

Inför lärarassistenter och förbättra it-stödet till lärarna

Lärarnas arbetsmiljö och situation på skolorna måste förbättras. I dag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjälar deras tid, t ex administration, föräldrakontakter och rastvaktning. It-infrastrukturen på skolorna måste byggas ut så att lärarna och eleverna har modern utrustning och ett starkt datorstöd för undervisningen, men också för en väl fungerande administration.

För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter. Assistenterna ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna och rektorerna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan.

Inför vidareutbildning för lärare

En omfattande vidareutbildning av svensk lärarkår är nödvändig. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite vidareutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda åt alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse legitimerade lärare som har minst tio års tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön, vilket motsvarar det som förr kallades "tjänstledighet med B-avdrag".

Utbildningen ska avse fördjupning i de ämnen eller den ämnesmetodik som läraren redan är behörig i, eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder.

Jan Björklund (L)

Christer Nylander (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Roger Haddad (L)

Nina Lundström (L)

Said Abdu (L)

Maria Arnholm (L)

Bengt Eliasson (L)

Robert Hannah (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Mats Persson (L)

Mathias Sundin (L)

Lars Tysklind (L)

Maria Weimer (L)

Barbro Westerholm (L)

Allan Widman (L)

Christina Örnebjär (L)